WARHOL a Várban

NÉRAY KATALIN

„Ha popművész vagy, soha többé nem tudsz úgy tekinteni egy jelre, mint azelőtt. Amint poposan kezdesz el gondolkodni, soha többé nem látod Amerikát ugyanúgy, mint előtte... Mi a jövőt láttuk, és erről meg is voltunk győződve. Ugyanakkor érzékeltük, hogy a körülöttünk lévő embereknek fogalmuk sincs erről, mert továbbra is a múltban élnek és régi minták szerint gondolkodnak."

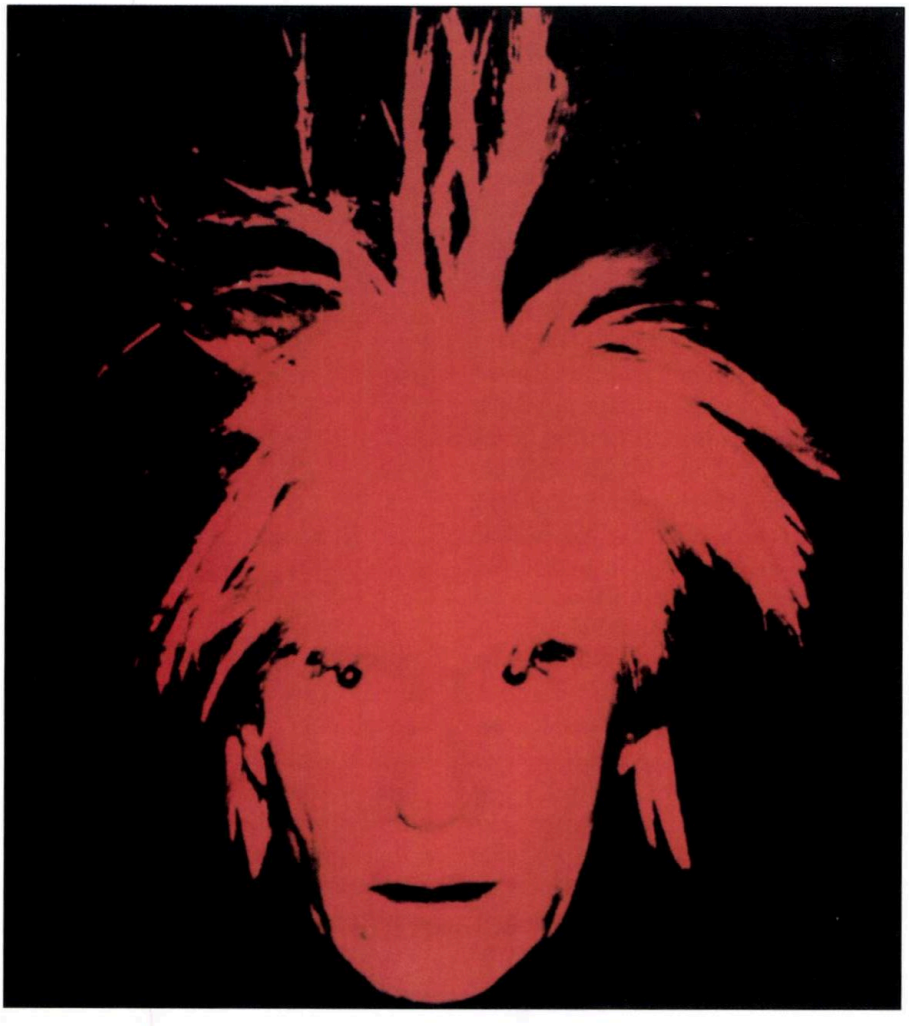

Különös reneszánsza van manapság a hatvanas évek művészetének, a pop-artnak, és világszerte nagy kiállításokat szentelnek az amerikai művészet egyik leghíresebb sztárjának, *Andy Warhol*nak. Ki ne ismerné azt a mondást, hogy „mindenki híres lehet 15 percre".

Ki volt hát ez a különös ember, aki reklámgrafikusként kezdte, de festői és avantgárd filmes tevékenysége révén lett világhírű – nem csupán 15 percre –, és aki különös, ezüstös parókában tűnt fel a New York-i művészvilág eseményein?

1928. augusztus 6-án született Pittsburghben a kelet-szlovákiai Mikováról kivándorolt ruszin házaspár, *Julia* és *Andrej Warhola* harmadik fiúgyermekeként. Tehetségét és érzékenységét – minden jel szerint – nem az építőmunkás apától, hanem az otthon népművészeti szuvenírekét festegető anyától örökölte, akivel – számos macskájuk társaságában – haláláig együtt élt. Már kilencéves korában fényképezett a családi Kodak-masinával, és 11 évesen kezdte gyűjteni híres filmsztárok képét. A mai Carnegie Mellon Egyetem elődjében folytatott művészeti tanulmányokat, és rövidesen a diákmagazin tervezője és szerkesztője lett. Diplomázását követően, 1949-ben New Yorkba költözött, és reklámgrafikusként kezdett dolgozni. Első önálló kiállítására 1952-ben került sor: 15 rajzot készített *Truman Capote* írásaira, mert egészen elbűvölte a *Más hangok, más szobák* írója, akihez annak haláláig mély barátság fűzte.

Első festményét 1960-ban készítette, amelyet a képregények és hirdetések motívumaiból vetített a vászonra, majd festett meg. Rajzainak, jeleinek sokszorosításához kezdetben gumipecsétet használt, majd áttért a szitanyomással reprodukált fotóra, mely jellegzetes műfaja lett.

1963-ban költözött abba a híres, *Factory*nak, Gyárnak nevezett műterembe, melyet belül ezüst festék és fólia borított, és ahol a zenélés, filmezés, festés, a happening, a New York-i underground jellegzetes élete zajlott. 1966-ban kezdődött együttműködése a *Velvet Underground* rock-

zenei csoporttal és énekesükkel, *Nicó*val, akikről filmet is forgatott. Hogy ez a laza társasági élet mennyire nem volt veszélytelen, mi sem bizonyítja jobban, mint az a merénylet, amelyet 1968-ban követett el ellene egy *Valerie Solanas* nevű kezdő színésznő, a Férficsonkítási Társaság megalapítója és egyetlen tagja. Warhol saját bevallása szerint nem tudta eldönteni, hogy valóban olyan mozgalmasak voltak-e a hatvanas évek, vagy az emberek az amphetamin-tabletták következtében többet voltak ébren. „Társasági betegségem van, minden este mennem kell valahová" – nyilatkozta. Mindenesetre az ő idejéből arra is telt, hogy 1969-től szerkessze és kiadja az *Interview* filmes magazint, amely formájával, fekete-fehér fotóival számos lap mintája lett világszerte.

Warhol témáit a napi újsághírekből és a társasági élet eseményeiből merítette. Számára az elektromos szék, a közlekedési baleset, a meggyilkolt Kennedy elnök gyászoló özvegye éppúgy téma volt, mint *Liz Taylor,*

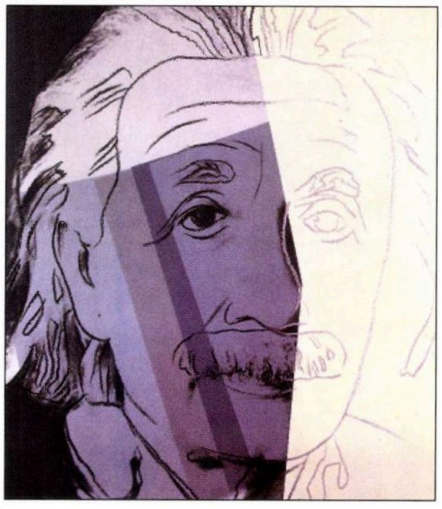

Marilyn Monroe, Mick Jagger, Nixon és Mao elnök, vagy mint az egymásra rakott Brillo-mosóporos dobozok halmaza, a Campbell-leveskonzerv és a Coca-Cola.

Eredetileg *Leo Castelli* galériájában mutatta be azokat a gázzal töltött, párna formájú ezüst lufikat, amelyek Ezüst felhők néven vonultak be a művészettörténetbe, sőt, díszletként is funkcionáltak *Merce Cunningham Esőerdő* című táncprodukciójában.

A természete szerint inkább zárkózott, de állandóan társaságban, hírességek között forgolódó Warhol a sikeres és pénzes művész típusának megalkotója, és ezt a szerepet tudatosan vállalja. „A bizniszművészet a művészet után következő lépcsőfok" – nyilatkozta. 1987 februárjában egy vakbélműtét utáni komplikációk következtében Warhol meghalt a New York Hospitalben. Utolsó képei furcsa önarcképek, kamuflázs-festmények és *Leonardo* „Utolsó vacsorá"-jának hatalmas szitanyomata.

A Warhol-jelenség azóta is foglalkoztatja a nézőket és szakembereket. Művészete komolyságáról és minőségéről most meggyőződhetnek azok, akik megtekintik a Pittsburghi Andy Warhol Múzeum anyagából rendezett kiállítást a Ludwig Múzeumban.

